

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018)

LAPIN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN LAUSUNTO

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) lausuu hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi seuraavaa.

Yleistä

Maakuntauudistuksen tavoitteena on selkeä toimivaltajako kunnan, maakunnan ja valtion välillä. Aluehallintoviranomaisen näkökulmasta on tärkeää tarkastella, toteutuuko kyseinen tavoite nyt puheena olevassa hallituksen esityksessä.

ELY-keskuksen luonnonvaroihin ja ympäristöön kohdistuvat tehtävät jakautuvat kahdelle viranomaiselle. Nykyään ELY-keskuksen sisällä tapahtuvaa tehtävälajien yhteensovitusta ja muuta yhteistyötä tullaan jatkossa tekemään viranomaisten välillä esimerkiksi suurissa vesilupaa vaativissa hankkeissa, joissa lupa- ja valvontaviranomainen on tulevassa tilanteessa valtion lupa- ja valvontavirastossa ja vesi- ja kalatalousviranomainen maakunnassa.

Viranomaisten välinen yhteistyö

Tehtävien hoidon edellytysten varmistamiseksi maakuntiin ja valtion lupa- ja valvontavirastoon siirtyvien tehtävien välille tulisi rakentua toimiva yhdyspinta, joka mahdollistaa tehokkaan yhteistyön menettelyissä ja niihin liittyvissä palveluketjuissa. Osansa menettelyissä on lakiin kirjoitettavilla asioilla (laki maakuntien yhteistoiminnasta kalatalouden ja vesitalouden tehtävien hoitamisessa, YVA-lain mukaiset ennakkoneuvottelut, yhden luukun malli jne.), mutta osansa on myös virastojen ja niiden henkilöstön sopimuspohjaisella ja/tai vapaaehtoisella yhteistyöllä.

Lainsäädäntökokonaisuutta tulisi tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten uudistuksessa varmistetaan tulevien uusien viranomaisten sujuva yhteistyö. ELY-keskuksen tehtävälajalla yhteistyötä tarvitaan sekä maakuntien kesken, että maakuntien, LUOVAN ja muiden viranomaisten kesken. Esimerkkinä voi mainita vesi- ja kalataloustehtävät, joissa edellä mainitun lakiesityksen mukaan on tehtävä yhteistyötä maakuntien kesken, jotta lain kirjain toteutuu ja jotta kyseiset tehtävät saadaan käytännössä tehdyksi olevilla niukoilla resursseilla. Vastaavaa tehtävien hoidon edellytysten varmistamisen tarvetta näyttäisi olevan laajemminkin luonnonvara- ja ympäristötehtävissä.

Yleisen edun valvonta

Viime aikoina on keskusteltu paljon yleisen edun valvonnasta, mutta usein vain jälki-valvonnan osalta. Viranomaisten yhteistyö on ensisijaisen tärkeää yleisen edun valvonnan kannalta ja etenkin ennakollisissa menettelyissä. Hallintorakenteen muutos muuttaa edellytyksiä toteuttaa tehokasta ennakkovalvontaa.

Yleisen edun valvonta jakautuu esitetyssä hallintokokonaisuudessa nykyisestä poikkeavasti ja nykyistä useammalle viranomaistalolle. Esitetyn mukaisesti kunta olisi ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen yleistä etua valvova viranomainen. Maakunta toimisi viranomaisena sille säädettyissä tehtävissä vesitalousasioissa ja kalatalousasioissa sekä valvoisi niissä yleistä etua. Tuleva valtion lupa- ja valvontavirasto valvoisi yleistä etua ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain ja vesilain mukaisesti, joskin ilman muutoksenhakuoikeutta omista päätöksistään. Eija Mäkisen selvityksen mukaan valtio on muutoksen seurauksena jäämässä alueidenkäyttötehtävissä ilman sellaista valvontavaltaa, jota sen vastuulle kuuluvien tehtävien hoitaminen vaatisi, eikä kyseisiä valvontatehtäviä esitetyn mukaisesti osoiteta maakuntaan.

Jatkossa olisi tärkeää ensinnäkin määritellä, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan yleisestä edusta ja sen valvonnasta sekä toisaalta varmistaa, että yleisen edun valvonta tulee lainsäädännöllisesti varmistetuksi ja tavalla, jossa selkeä toimivaltajako kunnan, maakunnan ja valtion välillä toteutuu. Eri tehtäväalojen erilainen luonne voi aiheuttaa tarvetta löytää tapoja intressiristiriitojen ratkaisemiseksi myös maakunnan sisällä esimerkiksi vesi- ja kalataloustehtäviin liittyen.

Kaikissa luonnonvaroihin ja ympäristöön kohdentuvissa hankkeissa on edunsaajien ohella myös haitankärsijöitä ja usein haitankärsijät eivät pysty puhumaan puolestaan. Järjestelmä tarvitsee riippumattoman yleisen edun valvonnan. Lapin ELY-keskus korostaa, että esitetyssä lainsäädäntökokonaisuudessa valtiolla ei ole nykyisen kaltaista roolia yleisen edun valvonnassa.

Kommentit yksittäisiin lakiesityksiin liittyen

Laki maakuntien yhteistoiminnasta kalatalouden ja vesitalouden tehtävien hoitamisessa (75.)

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan maakuntien tulee varmistua siitä, että tehtävät, joiden hoito edellyttää päätöksenteon valmistelua ja päätösten vaikutusten tarkastelua vesistöalueen mitassa, hoidetaan tarkoituksenmukaisina vesistöaluekokonaisuuksina.

Lapin ELY-keskus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että maakunnat eivät ole samassa asemassa vesistöaluekokonaisuuksia tarkasteltaessa. Lapin suuret päävesistöalueet (Kemijoki, Tornion-Muonionjoki ja Teno-Paatsjoki) sijaitsevat kokonaan Lapin maakunnan alueella ja yhteistoimintaa tehdään Ruotsin, Norjan ja Venäjän viranomaisten kanssa. Muiden Manner-Suomen maakuntien alueella päävesistöalue kattaa kahden tai useamman maakunnan alueen, ja siten näillä alueilla yhteistoiminnan tarve maakuntien välillä on luonnostaan välttämätöntä.

Laki eräiden rajavesistösopimusten täytäntöönpanosta (77.)

Lapin ELY-keskus pitää tarkoituksenmukaisena ja hyvin perusteltuna ehdotetun lain 13 §:ää, jossa säädettäisiin Inarijärven säännöstelyyn liittyvien kustannusten kuulumisesta valtiolle. Toisin kuin muut valtiolle nykyisin kuuluvat vesitaloudelliset luvat, Inarijärven säännöstelyluvan ei voida katsoa tuottavan Lapin maakunnalle hyötyjä vesivarojen käytössä. Lapin maakunta toimisi siksi säännöstelyluvan haltijana valtion vastatessa niistä kustannuksista, joita Lapin maakunnalle aiheutuisi lupien ja niihin liittyvien muiden vesioikeudellisten päätösten noudattamisesta.

Laki poronhoitolain muuttamisesta (86.)

Lausuntokierroksen johdosta poronhoitolain mukainen arvioimislautakuntien puheenjohtajien määrääminen on osoitettu eri maakuntien tehtäväksi (Lappi, Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu). Lapin ELY-keskus hyväksyy esityksen, vaikka pitääkin tarkoituksenmukaisena kaikkien porotaloutta koskevien tehtävien keskittämistä Lapin maakuntaan.

Lapin ELY-keskus on huomionnut, että varainsiirtoverolakia koskevat pykälät viittaavat jo kumottuun porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslakiin (45/2000). Lain tulisi viitata porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilakiin (986/2011).

Lapin ELY-keskus haluaa lisäksi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että erityislakeja koskevat keskittämistehtävät ja saamen kielilain toteuttaminen tulee ottaa huomioon Lapin maakunnan resursoinnissa.

Laki kolttalain muuttamisesta (90.)

Lapin ELY-keskus kannattaa kolttalaissa tarkoitettujen lainojen myöntämiseen liittyvien tehtävien siirtämistä Valtiokonttorille hallituksen esityksen mukaisesti, koska menettely turvaa valtion lainojen myöntömahdollisuuden koltille.

Maan hankkimiseen ja luovuttamiseen liittyvien tehtävien osalta päätösvalta siirrettäisiin Maaseutuvirastolle, ja Metsähallitukselta kolttalain tarkoituksiin siirrettävät maa-alueet tulisivat sen hallintaan. Lapin ELY-keskuksen näkemys on, että menettely lisää asiakkaan näkökulmasta byrokratiaa, mutta se lienee kuitenkin ainoa mahdollisuus turvata kolttasaamelaisille kolttalakiin vielä sisältyvä oikeus maan ostamiseen asuntorakentamisen tarkoituksiin.

Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain muuttamisesta (123.)

Hallituksen esityksen mukaisesti porotaloutta ja luontaiselinkeinoja koskevat rahoitus- ja valvontatehtävät säädettäisiin Lapin maakunnan tehtäväksi. Hallituksen esityksessä todetaan, että tehtävien keskittäminen lailla Lapin maakuntaan on välttämätöntä niiden hoidon jatkuvuuden sekä tehtävissä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi. Lapin ELY-keskus kannattaa esitystä porotalouden tehtävien keskittämisestä Lapin maakuntaan.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta (133.)

Lapin ELY-pitää perusteltuna valtakunnallisten maaseudun kehittämishankkeiden hallinnoinnin keskittämistä jatkossakin yhteen paikkaan ja kannattaa Päijät-Hämeen maakuntaa valtakunnallisten hankkeiden hallinnoijaksi.

Laki kalastuslain muuttamisesta (141.)

Valtion alueellisen kalataloushallinnon tehtäviä hoitavat nykyisin Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset. Kalatalousviranomaisen tehtävänä on muun

3.4.2018

ohella valvoa yleistä kalatalousetua sekä edistää kestävästä kalastuksesta ja kalavarojen hoitoa. Tehtävän ylimaakunnallisesta luonteesta johtuen Lapin ELY-keskus pitää tärkeänä, että keskittäminen on maakuntien sopimuksella tai yhteisellä viralla jatkossakin mahdollista. Lisäksi Lapin ELY-keskus pitää hyvänä ehdotettua 19 §:n kirjausta kalatalousviranomaisen toimivallan osoittamisesta maakunnan viranhaltijalle.

Johtaja

Timo Jokelainen